

ВІДГУК
на дисертаційне дослідження
СІ СІНЬВЕНЬ «ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК КНР У
ЦИФРОВОМУ КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
029 — інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Формування цифрового комунікаційного простору, яке відбувається в сучасному світі під впливом цифрових технологій, суттєво змінює усі сфери інформаційної діяльності, зокрема бібліотечну справу. Бібліотеки як культурно-освітні центри активно адаптуються до нових умов: запроваджують сучасні інформаційні технології, змінюють організаційні форми роботи, підвищують якість бібліотечного обслуговування, створюють корпоративні бібліотечні мережі, що забезпечує взаємодію і об'єднання ресурсів. Разом з тим, вони потребують бачення шляхів подальшого стратегічного розвитку. В цьому сенсі дисертаційне дослідження Сі Сіньюень «Трансформації публічних бібліотек КНР у цифровому комунікаційному просторі» є актуальним і своєчасним.

Дослідження присвячено вирішенню важливого наукового завдання, яке дозволяє сформулювати теоретико-методичні засади трансформації публічних бібліотек КНР на етапі цифрового розвитку суспільства. Окремо акцентуємо на тому, що практичною базою дослідження стали публічні бібліотеки однієї з провідних і розвинених країн – Китаю. Наукове дослідження закордонного досвіду може бути дуже важливим і цікавим, методологічно цінним для сталого розвитку публічних бібліотек України в поствоєнний період.

Публічні бібліотеки є виключно важливим явищем у сучасній інформаційній інфраструктурі Китайської народної республіки. Їх діяльність спрямована на формування потужних бібліотечних колекцій, спільне придбання та використання інформаційних ресурсів, оцифрування, налагодження системи інформаційного сервісу, реалізацію потужних проєктів створення комфортного комунікаційного середовища. Публічні бібліотеки є важливою складовою інформаційної інфраструктури регіонів, а ефективність їх діяльності зумовлена

рівнем інновацій, що активно запроваджуються в бібліотечно-інформаційне виробництво і сервіс – тому ці питання потенційно вимагають максимального вивчення, коректування та регламентування з боку держави й керівництва регіонів. Окремо акцентуємо на аспекті виконання публічними бібліотеками Китаю освітньої функції, що сприяє зміцненню ролі бібліотек як центрів освітнього, культурного розвитку та підтримки громади в Китаї.

Актуальність роботи дисертант справедливо пов'язує із наявністю суперечностей між «об'єктивним зростанням соціальної значущості публічних бібліотек Китаю та певною невизначеністю стратегічних шляхів трансформації на етапі цифрового розвитку суспільства; розширенням масштабів створення, функціонування та використання цифрових ресурсів та недостатнім рівнем участі публічних бібліотек Китаю в їх кумуляції, поширенні та використанні; досвідом практичної діяльності публічних бібліотек Китаю щодо системного формування цифрових інформаційних ресурсів, створення комфортного інформаційного середовища та відсутністю концептуальних засад вирішення означеної проблеми в сучасному бібліотекознавстві». (с. 15-16). Тож є назрілою потребою комплексне вивчення феномену публічних бібліотек Китаю як такого, що передбачає аналіз явищ минулого й сьогодення та визначення тенденцій і перспектив у цій галузі, – тим більше, у проекції на вітчизняний матеріал (розкриття специфіки відповідних бібліотекознавчих явищ у контексті міжнародної традиції є в дисертаційній роботі науково новим і цінним).

В якості об'єкта дослідження Сі Сінвень обирає публічні бібліотеки, а предметом слугують організаційно-функціональні та сервісні трансформації публічних бібліотек КНР в умовах цифрового середовища. Важливою перевагою дисертаційної роботи, прямо зумовленою параметрами її актуальності, є ґрунтування на аспекті розвитку публічних бібліотек саме в цифровому просторі, оскільки на сьогодні в Китаї публічні бібліотеки різних регіонів, перебувають у стадії трансформації, активного, але подекуди хаотичного розвитку, що потребує і теоретичного, і практичного дослідження й осмислення. Для того, щоб обрати за об'єкт вивчення засадничо проблемну й надважливу площину, ґрунтовану на

важко вирішуваних на перший погляд питаннях, треба мати певну наукову сміливість – і варто відзначити, що дисертанту вдалося не лише виокремити й розробити винятково актуальну для бібліотекознавства та теорії соціальних комунікацій наукову проблему, але й здійснити це в широкому фактографічному контексті.

Слід відзначити, що автор досліджує актуальні питання трансформаційних змін публічних бібліотек Китаю на багатому теоретичному і емпіричному матеріалі (це довідкові та періодичні видання, монографії, електронні ресурси тощо), виявленому й осмисленому в різних контекстах і ракурсах, – його систематизація й уведення в науковий обіг є вагомим здобутком роботи.

Розв'язуючи актуальну наукову проблему, Сі Сінвень здійснює дослідження, яке відзначається широтою поглядів при міцному ґрунтуванні на попередній науковій традиції. **Дисертація складається зі вступу, трьох внутрішньо структурованих розділів, кожний** із яких є результатом відповіді на сформульовані наукові завдання, висновків, додатків та списку використаних джерел (236 позицій). Запропонована автором структура дисертаційної роботи обґрунтована метою та завданнями дослідження, є логічною і чітко вибудованою.

Важливо відзначити практичну значущість дисертаційного дослідження. Його матеріали, висновки і рекомендації створюють надійне теоретичне підґрунтя для успішної практичної реалізації стратегічного завдання – системної та керованої модернізації публічних бібліотек Китайської народної республіки у цифровому комунікаційному просторі. Отримані дані можуть бути використані при формуванні стратегій і концепцій розвитку публічних бібліотек як Китаю, так і України. Запропонована автором інноваційна модель сталого розвитку публічних бібліотек Китаю сприятиме зростанню їх ролі як генераторів та розповсюджувачів інформації та знань в цифровому суспільстві.

Наукові результати дисертаційного дослідження використані в навчальному процесі Харківської державної академії культури для вдосконалення змісту і структури освітніх компонентів «Бібліотекознавство», «Бібліотечно-інформаційне

виробництво», «Бібліотечно-інформаційний сервіс», «Менеджмент знань», про що свідчить акт про впровадження.

Теоретико-методологічна оптимальність роботи засадничо забезпечується ретельним добром і обґрунтованим використанням широкого спектру методів дослідження, а при визначенні ступеня розробки проблеми розглянуто і враховано наукові праці, які з різних позицій можуть бути плідно використані при вивченні й науковому обґрунтуванні особливостей розвитку публічних бібліотек Китаю у цифровому суспільстві. Наскрізними перевагами роботи є чітка термінологічна визначеність, а також продемонстрована структурованість і критичність мислення й оцінок дисертанта.

Оптимально сформованою і структурованою є ланка роботи, присвячена дослідженню організаційно-функціональної структури системи публічних бібліотек Китаю в мережевому середовищі. Безперечним здобутком автора є обґрунтування фундаментальної ролі публічної бібліотеки як складової сучасної інформаційної інфраструктури регіону, її позиціонування як навчального центру, інформаційно-дослідницької установи, діяльність якої полягає в швидкому, повному та оперативному забезпеченні інформаційних потреб користувачів в інформаційних ресурсах. Як позитивний факт слід відзначити, що дослідження організаційно-функціональної структури системи публічних бібліотек здійснено з розумінням регіональних та економічних нерівностей у розвитку різних регіонів Китаю, що уможливило розробку ефективних стратегій зменшення цієї нерівності.

Цінність роботи збільшується з огляду на те, що в ній дослідження особливостей розвитку публічних бібліотек Китаю у цифровому суспільстві здійснене з урахуванням сервісних інновацій бібліотек. Безперечною заслугою автора є виявлення основних бібліотерапевтичних інструментів для формування позитивного психосоціального середовища та підвищення соціокультурного впливу бібліотек, а також інформаційних продуктів та послуг, серед яких електронні каталоги, бази даних, завантаження електронних книг через платформу електронних ресурсів, онлайн довідкові служби, відкриті архіви.

Впровадження цих послуг сприяє зміцненню ролі бібліотек як центрів культурного розвитку та підтримки громади в Китаї.

Слід зазначити, що важливою складовою дисертаційного дослідження є з'ясування ролі публічних бібліотек в обслуговуванні читачів з особливими потребами. Автор доводить, що у бібліотеках Китаю, де культурна різноманітність і соціальна інтеграція мають велике значення, бібліотечне обслуговування користувачів з особливими потребами стає ключовим аспектом розвитку сучасної бібліотеки. Публічні бібліотеки створюють адаптовані інформаційні середовища та послуги, з врахуванням фізичних, інтелектуальних та комунікаційних особливостей своїх користувачів.

Вірогідності проміжним висновкам і результатам роботи надає наскрізне апелювання дисертанта до статистичних даних, які засвідчують об'єктивність запропонованих ним тез. У цьому контексті суттєвою перевагою роботи є змістовні додатки, які конкретизують важливі положення та надають додаткову інформацію в межах дослідження. Важливо відзначити, що дисертантом проведено аналітичне дослідження діяльності 30 публічних бібліотек Китаю, і як провідний напрям їх діяльності визначено Детально проаналізовано сучасний стан, визначені провідні бібліотечні заклади, що розгортають свою діяльність в цьому напрямі.

Безперечною науковою заслугою автора є визначення і обґрунтування подальших напрямів розвитку публічних бібліотек Китаю в цифровому суспільстві. Автор обґрунтовує перспективність застосування стратегій цифрової трансформації та розвитку цифрових послуг; створення просторів для навчання і творчості; організації освітніх та інноваційних програм; розширення культурної співпраці та міжкультурного обміну; збереження та промоція місцевої культурної спадщини. Такий підхід реалізовано в запропонованій інноваційній моделі сталого розвитку публічної бібліотеки, яка ґрунтується на концепції «розумної бібліотеки» або «бібліотеки знань». Модель базується на комплексному підході, який враховує різні аспекти діяльності публічних

бібліотек, напрями їх цифрових трансформацій, соціально-економічні умови та культурні особливості розвитку регіонів, технологічні інновації.

Дисертантом акцентовано, що модель сталого розвитку публічних бібліотек Китаю має базуватися на створенні розподіленої інформаційної системи надання інформаційних послуг для безперервного обміну інформацією та активізації використання цифрових ресурсів. Слід погодитись з думкою автора, що на цьому етапі провідною є парадигма цифрової бібліотеки, віртуальної цифрової бібліотеки, віртуальних читальних залів, електронних архівів, інтерактивних платформ для користувачів, які надають широкий спектр мережових послуг, відділеної автентифікації, доставки документів, цифрові довідки та інші види цифрових послуг.

Як важливий позитивний момент слід відзначити змістовні висновки до структурних частин та усієї роботи – чіткі, репрезентативні, такі що повністю відповідають поставленим завданням, із акцентуванням основних дослідницьких знахідок та визначенням тенденцій – допомагають цілісному органічному сприйняттю тексту з усвідомленням цінності всіх проміжних результатів.

Окремо хочеться відзначити стиль роботи – не зважаючи на мовний бар'єр, проблемну тему, обтяженість фактажем і виключно науковий підхід, автору вдалося зробити текст доступним і читабельним, легким для сприймання і засвоєння, що підвищує його практичну прикладну цінність і можливість використання як у навчальному процесі, так і в комунікативній практиці.

Відзначаючи вагомість і повноту проведеного дослідження, варто висловити кілька зауважень, що мають переважно рекомендаційний характер.

1) Дисертант справедливо зазначає (с. 71, 77, 80, 81), що в публічних бібліотеках Китаю в останні двадцять років відбувається певна зміна форм і засобів роботи. Вони формуються й розвиваються як центри надання освітніх послуг та інформаційного супроводу освітньої діяльності громадян протягом життя. Але бажано було б торкнутись діяльності, яка активно підтримується і просувається ЮНЕСКО та ІФЛА – Відкриті освітні ресурси (OER). Публічні бібліотеки різних країн, спираючись на майже 20-річний досвід роботи з OER

університетських бібліотек, на власні колекції електронних ресурсів та бібліотекарів-експертів додають до сервісів напрям роботи з OER. Тим самим публічні бібліотеки забезпечують винятковий досвід електронного навчання для своєї громади відповідно нових освітніх тенденцій та закріплюють концепцію навчання протягом усього життя в громаді. Наприклад,

Abumandour, E.-S.T. (2021). Public libraries' role in supporting e-learning and spreading lifelong education: a case study. *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*, 14 (2), 178-217. <https://doi.org/10.1108/JRIT-06-2019-0063>

2) Дисертант підкреслює, що орієнтація публічних бібліотек Китаю на активну комунікацію в когнітивному просторі, на залучення громадськості до участі у різних ініціативах та програмах, враховуючи потреби різних вікових та соціокультурних груп, на розвиток партнерства, на промоцію місцевої культурної спадщини (регіональна діяльність) сприяє подальшій диверсифікації їх діяльності. (с. 134, 135, 139). В цьому контексті автору бажано було б згадати про роль публічних бібліотек у громадянській науці (Citizen Science). Підтримуючи різні проєкти громадянської науки, де непрофесійні вчені-аматори, громадські активісти-волонтери займають спостереженнями, збором, обробкою і аналізом даних тощо, публічні бібліотеки сприяють зв'язку наукових тем з повсякденним досвідом людей, перетворюючи їх на дослідження, що стосуються їхнього повсякденного життя. Спільні цілі публічних бібліотек та громадянської науки включають сприяння справедливому доступу до інформації, розширення знань, сприяння можливостям для навчання протягом усього життя за участю громадськості, а також розвиток і підтримку різноманітних спільнот. Наприклад, Mumelaš, D., & Martek, A. (2024). Benefits of Citizen Science for Libraries. *Publications*, 12(1), 8. <https://doi.org/10.3390/publications12010008>.

Втім, наведені вище зауваження не мають принципового характеру і жодним чином не знижують наукової значущості рецензованої роботи. Дисертація Сі Сінвєнь «Трансформації публічних бібліотек КНР у цифровому комунікаційному просторі» є завершеним, актуальним, ґрунтовним науковим дослідженням, у ході виконання якого закладено основу для цілісного

осмислення місця й ролі публічних бібліотек у цифровому суспільстві та суспільстві знань.

Дослідження виконане на високому науковому та методологічному рівнях, оригінальне в судженнях та підходах. Логічні висновки дисертації повністю підсумовують суть досліджуваного матеріалу. Дисертація є завершеною і самостійною, результати дослідження повністю висвітлені в наукових публікаціях автора (12 позицій), апробовані у виступах на конференціях та в навчальних курсах. Усе це дає підстави для остаточного висновку: робота «Трансформації публічних бібліотек КНР у цифровому комунікаційному просторі» повною мірою відповідає галузі знань 029 — інформаційна, бібліотечна та архівна справа, вимогам МОН України до наукових досліджень, що викладені в пп. 5-9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022 р.), а її автор – Сі Сінвень заслужує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 029 — інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Офіційний опонент:

директор наукової бібліотеки

Українського державного університету

науки і технологій,

кандидат наук із соціальних комунікацій,

старший науковий співробітник

Тетяна КОЛЕСНИКОВА